

Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) wybranych zbiorowisk łąkowych Jełowej (woj. opolskie)

AGATA CIEŚLICZKA¹, BARBARA LIS²

Zakład Zoologii Bezkręgowców, Katedra Biosystematyki, Uniwersytet Opolski
Oleska 22, 45-052 Opole

e-mail: ¹agataciesliczka@op.pl, ²canta@uni.opole.pl

Abstract: [True-bugs (Hemiptera: Heteroptera) of selected meadow communities of Jełowa (Opole voivodeship)]. Results of the studies on Heteroptera carried out in different types of meadows in Jełowa (Łubniany district, Opole voivodeship) are presented. Altogether, 32 species representing 8 families were recorded from May to October of 2014, including *Acetropis longirostris* Put., the species recently (in 2013) reported in Poland for the first time and then collected only in two additional localities.

Key words: Hemiptera, Heteroptera, *Acetropis longirostris*, faunistics, new record, meadow communities, Poland.

Wstęp

W niniejszej pracy przedstawiono rezultaty badań nad pluskwiakami różnoskrzydłymi (Hemiptera: Heteroptera) występującymi w wybranych zbiorowiskach łąkowych Jełowej (woj. opolskie).

Badania były prowadzone w ramach realizacji pracy magisterskiej pod tym samym tytułem, która wykonywana była w Zakładzie Zoologii Bezkręgowców Katedry Biosystematyki UO.

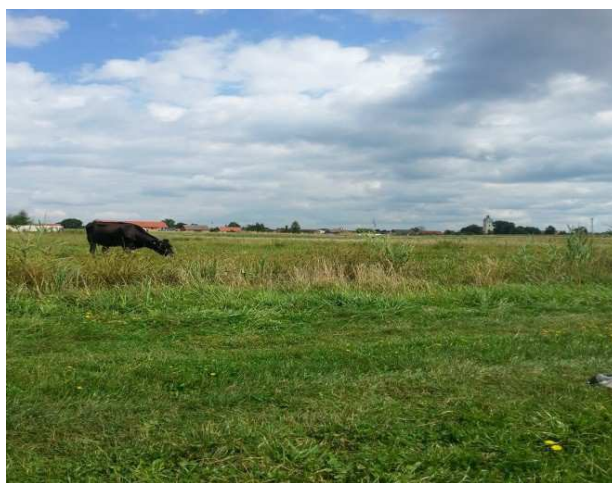
Materiał i metody

Odłowcy prowadzono na dziesięciu łąkach po dwóch stronach szosy, w pobliżu lasu oraz budynków mieszkalnych w miejscowości Jełowa.

Część badanego terenu znajduje się na obszarze uznanym za użytek ekologiczny „Jełowa” (ryc. 1) o powierzchni 2,85 ha utworzony w 1999 roku w celu ochrony dwóch gatunków storczyka – krwistego i szerokolistnego (Uchwała Rady Gminy Łubniany Nr VI/34/99 z dnia 26 kwietnia 1999r.).

Materiał gromadzono od 24 maja do 4 października 2014 roku w niejednorodnych odstępach czasu ze względu na niekorzystne warunki atmosferyczne, głównie dość częste i obfite opady deszczu, które uniemożliwiały terminowe odłowcy.

Do pobierania prób wykorzystano klasyczne metody entomologiczne, a mianowicie metodę czerpakowania i metodę „na upatrzonego”.



Ryc. 1. Fragment użytku ekologicznego „Jełowa” (fot. A. Cieślczka). [Fig. 1. A fragment of the “Jełowa” ecological area (phot. by A. Cieślczka)].

Odłowione pluskwiaki były natychmiast umieszczane w próbkach i zatrutowane octanem etylu. Niektóre były preparowane po kilku godzinach, część przechowywana była kilka tygodni w lodówce, a przed preparowaniem poddawana działaniu pary wodnej w celu zmiękczenia odnóży co ułatwiało preparowanie. Polegało ono na rozklejaniu owadów na kartoniki entomologiczne lub przebijaniu większych okazów szpilką entomologiczną. Tak przygotowane owady były oznaczane i etykietowane.

Zaetykietowany materiał został zdeponowany w zbiorach entomologicznych Katedry Biosystematyki

Uniwersytetu Opolskiego.

Pluskwiaki były oznaczane przy wykorzystaniu następujących kluczy: J. A. Lis (2000), B. Lis i in. (2008), J. A. Lis i in. (2012), Péricart (1987, 1998a, 1998b), Wagner i Weber (1964). Zbiorowiska roślinne oznaczono za pomocą pracy Matuszkiewicza (1984).

Teren badań

Jełowa znajduje się na terenie gminy Łubniany, która jest położona w centralnej części województwa opolskiego, w powiecie opolskim. Od zachodu graniczy z gminą Dobrzeń Wielki, od wschodu z gminą Turawa oraz Lasowice Wielkie, od północy z gminą Murów, od południa z gminą i miastem Opole.

Gmina ma charakter leśno-rolniczy, a znaczną część jej obszaru stanowi Park Krajobrazowy Lasów Stobrawsko-Turawskich. W gminnych lasach występuje bardzo dużo roślin będących pod ścisłą ochroną ze względu na rzadkość ich występowania nie tylko w regionie, ale też w kraju. Przykładem może być storczyk szerokolistny i krwisty występujące na terenie użytku ekologicznego „Jełowa” o powierzchni 2,85 ha.



Ryc. 2. Fragment stanowiska 1 (po lewej) oraz stanowiska 2 (po prawej) (fot. A. Cieślczka). [**Fig. 2.** A fragment of the site 1 (left) and the site 2 (right) (phot. by A. Cieślczka)].

Charakterystyka stanowisk wybranych do badań

Stanowiska 1 i 2

Teren ten (ryc. 2) położony jest nad brzegiem rzeki Brynicy. Różnorodność występujących tutaj roślin utrudniała dokładne sklasyfikowanie zbiorowiska, aczkolwiek fakt występowania nawłoci może wskazywać na zbiorowisko *Rudbeckio-Solidaginetum* R. Tx. et Raabe 1950. Rośliny charakterystyczne dla tego zbiorowiska to również bylica pospolita (*Artemisia vulgaris*) oraz oset kędzierzawy (*Carduus crispus*).

Stanowiska 3, 4 i 5

Siedlisko położone na skraju lasu, nad brzegiem rzeki Brynicy. Typowo trawiaste zarośla (ryc. 3) pozwoliły na

zaklasyfikowanie tego zbiorowiska do *Phragmitetea* R. Tx. et Prsg. 1942 (wielkoturzycowe szuwały trawiaste z udziałem okazałych bylin dwuliściennych). Rośliny charakterystyczne to również *Equisetum limosum* i *Acorus calamus*.



Ryc. 3. Fragment stanowiska 3 (fot. A. Cieślczka). [**Fig. 3.** A fragment of the site 3 (phot. by A. Cieślczka)].



Ryc. 4. Fragment stanowiska 6 (fot. A. Cieślczka). [**Fig. 4.** A fragment of the site 6 (phot. by A. Cieślczka)].

Stanowiska 6-10

Stanowiska te to łąki trzęślicowe zaliczane do klasy *Molinio-Arrhenatheretea*, które charakteryzują się bogatą roślinnością (ryc. 4). Występuje na nich ostrożeń (*Cirsium oleraceum*, *C. palustre*, *C. rivulare*), jaskier (*Ranunculus acer*) oraz szczaw polny (*Rumex acetosa*).

Wyniki badań

Stanowisko 1. Na stanowisku tym odłowiono łącznie 9 okazów, co stanowi 3,98% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do czterech rodzin: Coreidae, Pentatomidae, Rhopalidae, Miridae i pięciu gatunków: *Acetropis longirostris*, *Aelia acuminata*, *Coreus marginatus*, *Dolycoris baccarum*, *Rhopalus parumpunctatus*.

Stanowisko 2. Na tym stanowisku odłowiono 28 okazów, co stanowi 12,39% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do trzech rodzin: Miridae, Pentatomidae, Scutelleridae, w tym wyróżniono siedem gatunków: *Acetropis longirostris*, *Aelia acuminata*, *Carpocoris purpureipennis*, *Dolycoris baccarum*, *Eurygaster maura*, *Piezodorus lituratus*, *Stenodema calcarata*.

Stanowisko 3. Na stanowisku odłowiono 23 okazy, co stanowi 10,18% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do trzech rodzin: Miridae, Pentatomidae, Rhyparochromidae, w tym wyróżniono pięć gatunków: *Acetropis longirostris*, *Aelia acuminata*, *Leptopterna dolabrata*, *Orthocephalus coriaceus*, *Peritrechus geniculatus*.

Stanowisko 4. Na stanowisku tym odłowiono 22 okazy, co stanowi 9,73% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do trzech rodzin: Miridae, Pentatomidae, Scutelleridae, w tym sześciu gatunków: *Acetropis longirostris*, *Aelia acuminata*, *Eurygaster maura*, *E. testudinaria*, *Stenodema calcarata*, *Trigonotylus caelestialium*.

Stanowisko 5. Odłowiono tu 18 okazów, co stanowi 7,96% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do sześciu rodzin: Miridae, Nabidae, Pentatomidae, Rhopalidae, Rhyparochromidae, Scutelleridae, w tym dziewięciu gatunków: *Capsus ater*, *Eurygaster testudinaria*, *Eysacoris aeneus*, *Leptopterna dolabrata*, *Nabis flavomarginatus*, *Notostira erratica*, *Peritrechus geniculatus*, *Rhopalus parumpunctatus*, *Stenodema calcarata*.

Stanowisko 6. Na stanowisku tym odłowiono 20 okazów, co stanowi 8,85% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do czterech rodzin: Coreidae, Miridae, Pentatomidae, Rhyparochromidae, w tym siedmiu gatunków: *Aelia acuminata*, *Coreus marginatus*, *Leptopterna dolabrata*, *Peritrechus geniculatus*, *Stenodema virens*, *S. calcarata*, *S. laevigata*.

Stanowisko 7. Odłowiono tu 23 okazy, co stanowi 10,18% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do sześciu rodzin: Coreidae, Miridae, Nabidae, Pentatomidae, Rhopalidae, Scutelleridae, w tym dziesięciu gatunków: *Acetropis longirostris*, *Carpocoris purpureipennis*, *Ceraleptus lividus*,

Dolycoris baccarum, *Eurydema oleraceum*, *Eurygaster testudinaria*, *Nabis punctatus*, *N. rugosus*, *Rhopalus parumpunctatus*, *Stenodema calcarata*.

Stanowisko 8. Na stanowisku 8 odłowiono 27 okazów, co stanowi 11,95% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do pięciu rodzin: Coreidae, Miridae, Pentatomidae, Rhopalidae, Scutelleridae w tym dziesięciu gatunków: *Acetropis longirostris*, *Adelphocoris seticornis*, *Aelia acuminata*, *Carpocoris purpureipennis*, *Coreus marginatus*, *Eurygaster testudinaria*, *Lygus pratensis*, *L. rugulipennis*, *Rhopalus parumpunctatus*, *Stenodema virens*.

Stanowisko 9. Odłowiono tu 24 okazy, co stanowi 10,62% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do dwóch rodzin: Miridae, i Pentatomidae, oraz siedmiu gatunków: *Adelphocoris quadripunctatus*, *Aelia acuminata*, *Carpocoris purpureipennis*, *Dolycoris baccarum*, *Notostira erratica*, *Palomena prasina*, *Stenodema calcarata*.

Stanowisko 10. Na stanowisku 10 odłowiono 32 okazy, co stanowi 14,16% wszystkich odłowionych pluskwiaków różnoskrzydłych. Należą one do sześciu rodzin: Blissidae, Coreidae, Miridae, Nabidae, Pentatomidae, Rhopalidae, w tym czternaście gatunków: *Acetropis longirostris*, *Adelphocoris seticornis*, *Aelia acuminata*, *Coreus marginatus*, *Ischnodemus sabuleti*, *Lygus pratensis*, *L. rugulipennis*, *Leptopterna dolabrata*, *Nabis flavomarginatus*, *Notostira erratica*, *Rhopalus parumpunctatus*, *R. subrufus*, *Stenodema calcarata*, *Stictopleurus punctatonevus*.

Wykaz zebranych gatunków

Rodzina Blissidae

Ischnodemus sabuleti (Fallén, 1826) (1 okaz)

Rodzina Coreidae

Ceraleptus lividus Stein, 1858 (1 okaz)

Coreus marginatus (Linnaeus, 1758) (11 okazów)

Rodzina Miridae

Acetropis longirostris Puton, 1875 (44 okazy)

Adelphocoris quadripunctatus (Fabricius, 1794) (2 okazy)

Adelphocoris seticornis (Fabricius, 1775) (2 okazy)

Capsus ater (Linnaeus, 1758) (1 okaz)

Leptopterna dolabrata (Linnaeus, 1758) (14 okazów)

Lygus pratensis (Linnaeus, 1758) (6 okazów)

Lygus rugulipennis Poppius, 1911 (4 okazy)

Notostira erratica (Linnaeus, 1758) (4 okazy)

Orthocephalus coriaceus (Fabricius, 1777) (1 okaz)
Stenodema calcarata (Fallén, 1807) (12 okazów)
Stenodema laevigata (Linnaeus, 1758) (2 okazy)
Stenodema virens (Linnaeus, 1767) (1 okaz)
Trigonotylus caelestialium (Kirkaldy, 1902) (1 okaz)

Rodzina Nabidae

Nabis flavomarginatus Scholtz, 1847 (2 okazy)
Nabis punctatus A. Costa, 1847 (1 okaz)
Nabis rugosus (Linnaeus, 1758) (2 okazy)

Rodzina Pentatomidae

Aelia acuminata (Linnaeus, 1758) (53 okazy)
Carpocoris purpureipennis (De Geer, 1773) (8 okazów)
Dolycoris baccarum (Linnaeus, 1758) (7 okazów)
Eurydema oleraceum (Linnaeus, 1758)
Eysarcoris aeneus (Scopoli, 1763) (2 okazy)
Palomena prasina (Linnaeus, 1761) (1 okaz)
Piezodorus lituratus (Fabricius, 1794) (1 okaz)

Rodzina Rhopalidae

Rhopalus parumpunctatus Schilling, 1829 (7 okazów)
Rhopalus subrufus Schilling, 1829 (1 okaz)
Stictopleurus punctatonevus (Goeze, 1778) (1 okaz)

Rodzina Rhyparochromidae

Peritrechus geniculatus (Hahn, 1832) (13 okazów)

Rodzina Scutelleridae

Eurygaster maura (Linnaeus, 1758) (5 okazów)
Eurygaster testudinaria (Geoffroy, 1785) (11 okazów)

Charakterystyka ciekawszych gatunków

Acetropis longirostris – jest to gatunek niedawno odkryty w naszym kraju. Pierwsze jego stanowisko zostało stwierdzone w roku 2013 w okolicach Bystrej w Beskidzie Śląskim (B. Lis i Dubiel 2013), kolejna dwa w roku 2014, jedno na terenie Bogacicy w okolicach Kluczborka (Hanus i B. Lis 2014), drugie w Bieszczadach (Gierlasiński 2015). *A. longirostris* jest typem gatunku wschodnioeuropejskiego, który występuje w Austrii, Czechach, Słowacji oraz na Węgrzech (Hanus i B. Lis 2014). Ten gatunek różni się od pozostałych przedstawicieli rodzaju *Acetropis* długością labium, które sięga często aż do IV sternitu odwłokowego, a nie jak w przypadku pozostałych gatunków z tego rodzaju najwyżej do końca bioder tylnych odnóży. Osiąga długość do 7,4 mm (B. Lis i Dubiel 2013). Sta-

nowisko w Jełowej jest czwartym stwierdzeniem tego gatunku w naszym kraju.

Ceraleptus lividus – to gatunek, który zasiedla prawie całą Europę, z wyjątkiem części północnej. Zamieszkuje tereny odsłonięte oraz niezbyt gęste lasy. Pluskwiaki te spotkać można na roślinach, ich kwiatach oraz obumarłych częściach roślin. Pokarmowo związane są z koniczyną (*Trifolium arvense*, *T. campestre*, *T. pratense*, *T. dubium*), lucerną (*Medicago lupulina*, *M. minima*), żmijowcem (*Echium vulgare*), wrzosem (*Calluna vulgaris*). Odławiany jest również z kwiatów jeżyny (*Rubus* sp.) oraz bylic (*Artemisia vulgaris*, *A. campestris*) (B. Lis i in. 2008).

Ischnodemus sabuleti – jest to gatunek rzadko odławiany w naszym kraju, zamieszkujący zróżnicowane biotopy: łąki, polany, tereny ruderalne. Można go spotkać od wczesnej wiosny do jesieni. Żywi się głównie sokami rozmaitych gatunków traw *Poaceae*, np. z rodzajów *Ammophila*, *Elymus*, *Glyceria*, *Phalaris*. Charakterystycznie wydłużony i spłaszczony, o dwubarwnym przedpleczu jest dość łatwy do identyfikacji (Péricart 1998a).

Wnioski

Heteropterofauna badanych łąk w miejscowości Jełowa jest umiarkowanie bogata, odłowiono tu bowiem 226 okazów należących do 32 gatunków z 8 rodzin: Blissidae, Coreidae, Miridae, Nabidae, Pentatomidae, Rhopalidae, Rhyparochromidae i Scutelleridae. Najwięcej gatunków należało do rodziny Miridae (13).

Na stanowisku nr 10 odłowiono najwięcej okazów Heteroptera (32), natomiast na stanowisku nr 1 najmniej (9). Zróżnicowanie gatunkowe na stanowisku 10 można tłumaczyć tym, iż bogata roślinność jest siedliskiem wielu gatunków tego podrzędu owadów. Pożywienie znajdują tam więc nie tylko fitofagi, ale również pluskwiaki drapieżne.

Ponadto na badanym obszarze odłowiono osobniki należące do gatunku *Acetropis longirostris*, który do tej pory stwierdzony był tylko w trzech miejscach w Polsce.

Piśmiennictwo – References

- Gierlasiński G. 2015. *Acetropis longirostris* Puton, 1875 (Hemiptera: Heteroptera: Miridae) – pierwsze stwierdzenie w Bieszczadach. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* 9: 1-2.
- Hanus K., Lis B. 2014. Pluskwiaki różnoskrzydłe (Hemiptera: Heteroptera) wybranych zbiorowisk łąkowych obszaru Natura 2000 „Łąki w okolicach Kluczborka nad Stobrawą” (woj.opolskie). *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* 8: 9-19.

- Lis B, Dubiel G.. 2013. *Acetropis longirostris* Put. i *Oxycarenus pallens* (H.-S.) – dwa gatunki pluskwiaków różnoskrzydłych (Hemiptera: Heteroptera) nowe dla fauny Polski, z wykazem gatunków zebranych w okolicach Bystrej w Beskidzie Śląskim. *Heteroptera Poloniae – Acta Faunistica* **7**: 33-44.
- Lis B., Stroiński A., Lis J. A. 2008. Coreoidea: Alydidae, Coreidae, Rhopalidae, Stenocephalidae. *Heteroptera Poloniae* **1**: 157 ss.
- Lis J. A., Lis B., Ziaja D. J. 2012. Pentatomoidea. Część 1: Plataspidae, Thyreocoridae, Cydnidae, Acanthosomatidae, Scutelleridae. *Heteroptera Poloniae* **2**: 145 ss.
- Lis J. A. 2000. Klucze do oznaczania owadów Polski. Część XVIII. Pluskwiaki różnoskrzydłe – Heteroptera, zeszyt 14. Tarczówkowate – Pentatomidae. Polskie Towarzystwo Entomologiczne, Toruń, nr 160 serii kluczy, 72 ss.
- Matuszkiewicz W. 1984. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa, 297 ss.
- Péricart J. 1987. Hémiptères Nabidae d'Europe Occidentale et du Marghreb. *Faune de France* **71**: 185 ss.
- Péricart J. 1998a. Hémiptères Lygaeidae Euro-Méditerranéens. vol. 1. *Faune de France* **84A**, 468 ss.
- Péricart J. 1998b. Hémiptères Lygaeidae Euro-Méditerranéens. Vol. 3. *Faune de France* **84C**, 487 ss.
- Wagner E, Weber H. H. 1964. Hétéroptères Miridae. *Faune de France* **67**, 591 ss.



This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

SUMMARY

True-bugs (Hemiptera: Heteroptera) of selected meadow communities of Jełowa (Opole voivodeship)

Studies on true-bugs (Hemiptera: Heteroptera) have been conducted during six months, from May to October of 2014 in different types of meadow communities in Jełowa (Łubniany district, Opole voivodeship). Altogether, 226 specimens of 32 species representing 8 families (Blissidae, Coreidae, Miridae, Nabidae, Pentatomidae, Rhopalidae, Rhoparochromidae, Scutelleridae) were recorded from May to October of 2014, including 44 specimens of *Acetropis longirostris* Put., the species only recently (in 2013) reported in Poland for the first time. The present locality of this species is the fourth record in our country.